

WEEC – světový kongres ekologické výchovy v Praze

Mgr. Milada Dobiášová, SEVER Horní Maršov

Osobní reflexe účasti na akci

Mé zkušenosti z účasti na konferencích se doposud skládaly pouze z mnoha krajských konferencí, které jsme pořádali, nebo tam s kolegy lektorovali. To jsou akce, kterých se účastní především učitelé a tomu odpovídá jejich náplň i atmosféra. Světový kongres environmentální výchovy byl pro mne v tomto ohledu zcela novou zkušeností. Na kongresu se sjeli lidé působící delší dobu v environmentální výchově, a to většinou vzdělavatelé – lidé z praxe jako já, moji kolegové a známí z ostatních středisek a také vědci – lidé z univerzit a různých institucí, kteří se naším tématem zabývají z odborného úhlu pohledu, věnují se především výzkumům a interpretacím jejich výsledků.

Během konference jsem se utvrdila v přesvědčení, které i u nás razí již mnoho organizací a to, že stěžejním tématem environmentální výchovy pro následující roky je klimatická změna. Pracuji jako lektor již 12 let, od začátku toto téma v našich pobytových programech zaznívalo, ale zatímco dříve to bylo jen v rámci globálních témat, nyní máme i celý pětidenní program s touto tematikou. Z příspěvků, které jsem viděla je jasné, že to podobně vidí organizace a ekopedagogové napříč celým světem, což mě utvrdilo ve správnosti naší cesty. Dalším významným tématem, které se prolínalo mnoha příspěvků je kontakt s přírodou a pobyt dětí venku. I toto téma je i u nás v ČR na stole již několik let a je tak zřejmé, že environmentální výchova v České Republice kopíruje světové trendy, stejně jako vývoj společnosti a změny v trávení volného času u dětí i dospělých.

Z kongresu jsem si poznamenala několik zajímavých vět z jednotlivých proslovů, které ve mně rezonovaly a ráda bych je zde citovala s krátkým komentářem :

- „Na globálním jihu je cirkulární ekonomika skutečností, nic se nevyhodí, vše je recyklováno“. Často se složitě vymýšlí to, co už jinde funguje, tak jako se můžeme učit bezobalovému životu od našich prababiček, tak se můžeme učit, jak by měla fungovat cirkulární ekonomika od chudých států světa. Možná bychom měli více spojovat naši výuku s diskusemi o nadbytku, vysoké životní úrovni a snažit se ukazovat pojem dobrovolné skromnosti jako jedné z možných cest.
- „K tématu udržitelnosti je třeba přistupovat holistickým způsobem, nelze si vybrat jen jednu oblast.“ Toto je jistě zcela zásadní myšlenka, ovšem logicky následuje otázka, jak toho dosáhnout v rámci např. pětidenního pobytového programu. Holistický přístup k udržitelnosti si dovedu představit v rámci dvousemestrálního kurzu na vysoké škole, možná i celoroční výuky jednou týdně na základní škole. Ač se v rámci našich programů dotýkáme udržitelnosti z různých úhlů, měli bychom více přemýšlet o tom, jak toto téma začlenit do běžné výuky v rámci škol, aby byl pojem pro děti běžnou součástí jejich života.

- „Most important stakeholders are our children“ Děti jsou budoucí rozhodovatelé, jsou to oni, kdo bude utvářet naši budoucnost. Proto také považuji práci s dětmi za to nejdůležitější. V souvislosti s touto větou je nutné zmínit také kongres mladých, který probíhal souběžně s „velkým“ kongresem. Z mé osobní účasti na jeho úvodním dnu (v neděli) a závěrečného vystoupení mladých lidí na světovém kongresu, vidíme naději, že mladí to se záchranou planety a svým angažováním myslí vážně. Doufejme, že takových mladých lidí bude stále přibývat.
- „Řešení environmentálních problémů jsou vynalezená, ale lidé je nevyužívají.“ Takovýto technooptimismus přednesený ústy zástupce švýcarské inovativní firmy vyvolal u některých účastníků skeptickou reakci. Za mne z toho vyplývá, že je třeba více propojovat vzdělávání a technologie i inovace. A ač si primárně my jako vzdělavatelé myslíme, že podnikatelé chtějí především zisk, a každý mluvíme trochu jiným jazykem, měli bychom se snažit si navzájem porozumět, jelikož inovace budou v řešení problémů životního prostředí bezpochyby potřeba a jak řekl výše zmíněný řečník „ecology has become driving force of economy“. Společnost a její rozvoj se bez environmentálních inovací už neobejde.

Kolegům z naší organizace, kteří nebyli na kongresu bych ráda představila především myšlenky a zkušenosti Seana Blenkinsopa s venkovní výukou, které rozebírám v části o odborném příspěvku z kongresu.

Odborný příspěvek z kongresu

Sean Blenkinsop: The maple ridge environmental school a case study: 10 years as an outdoor Public Elementary school and what we think we know now

V rámci sekce venkovní environmentální výchovy představil Sean Blenkinsop projekt veřejné základní školy na západě Kanady, která existuje zcela bez budovy. Zajímavé bylo již úvodní povídání o tom, jak si tento typ školy prosadil u místní samosprávy. Věřím, že na realizaci celého projektu mělo svůj podíl také kouzlo osobnosti samotného Seana a samozřejmě jeho letité zkušenosti s venkovním vzděláváním. Školu navštěvuje od roku 2011 cca 90 žáků a škola nemá žádné vlastní budovy. Výuka probíhá především venku v terénu, nicméně používají se také existující instituce, se kterými v rámci školy učitelé spolupracují (knihovny, galerie, muzea, samospráva a další).

Příspěvek se zaměřoval na poznání, které mají realizátoři projektu po 10 letech fungování této školy, které je podloženo i vědeckými výzkumy probíhajícími ve škole a sám autor příspěvku byl součástí výzkumného týmu spolu s dalšími pedagogy, kteří ve škole celou dobu působí.

Škola jako taková je postavená na třech základních pilířích – spravedlnost, vzájemné propojení a identita, k těmto otázkám se vzdělávání vztahuje, což už samo o sobě je velmi inovativní a v našem prostředí zcela neobvyklé.

Z výsledků výzkumu se ukazuje, že stěžejní jsou tři oblasti:

1. Transformace je něco velmi složitého, co postupuje pomalu a trvá dlouhou dobu. Člověk je velmi podezřívavý vůči novým a kulturně odlišným věcem. Toto platí částečně i o rodičích, kteří byli tak odvážní, že dali své děti vzdělávat do této speciální instituce. Rozhodně to ale platí o dalším okolí. Uvedené zjištění asi může podepsat většina z nás, kdo se pohybujeme v českém vzdělávacím prostředí a vidíme reakce většinové společnosti na různé alternativní způsoby vzdělávání. Zdá se, že v tomto případě opravdu vychází výsledky přímo z lidské přirozenosti. Po deseti letech fungování společnost v místě tuto školu postupně přijímá.

2. Existuje několik traumat, která my dospělí řešíme – Sean uvádí, že 5-6 let trvalo, než učitelé výzkumníci vybuodovali s rodiči vztah natolik blízký, aby o tom s nimi dokázali mluvit. Jedná se o trauma ze ztráty vztahu mezi člověkem a přírodou a trauma z toho, že se sami podílíme na ničení přírody.

3. Učitel a lidský faktor obecně je velmi důležitý, ale je třeba přijmout přírodu jako „spoluučitele“ – někoho kdo pracuje pro naši školu podobně jako lidští pedagogové a s kým velmi úzce spolupracujeme. My jako pedagogové se k tomu musíme postavit, nejsme už nositelé informací, ale často jen průvodci, jak se o tom mluví i u nás např. v lesní pedagogice. Musíme myslet na to, že člověk (učitel) není středem výuky a přijmout to za své.

Zajímavá byla také citace rozhovoru jednoho z výzkumníků s devítiletou žákyní této školy. Dívka mluví o tom, jak dokáže komunikovat s rostlinami. Z citovaného je zřejmé, že dívka je velmi úzce napojená na přírodní prostředí, vyjadřuje se velmi citlivě a vnímá rostliny jako entity, se kterými je možné na určité úrovni komunikovat (ne slovy, ale neverbálním propojením). Slovní zásoba této dívky a přímá citace z rozhovoru s výzkumníkem na mne opravdu zapůsobila.

V následné diskusi pak padla zajímavá věc a to, že budova jako taková velmi výrazně ovlivňuje vzdělávání, rozdělení v obvyklé škole jednoznačně ukazuje kdo má moc a to je pro vzdělávací proces velmi významné. Absence budovy přináší do vzdělávání rovnocenné postavení mezi žákem a pedagogem.